

L'embolic elèctric: proteccionisme energètic i ciència ficció

Estem vivint temps estranys, per dir-ho d'alguna manera.

Recordeu la pel·lícula Fahrenheit 451, obra mestra de la ciència ficció, de François Truffaut? Fahrenheit 451 és la temperatura de combustió del paper, 233 graus centígrads. La pel·lícula es basa en la novel·la de l'escriptor estatunidenc Ray Douglas Bradbury, publicada fa exactament 60 anys. La ficció se situa l'any 2009, en un hipotètic país en el qual els llibres estan prohibits, són cremats i els seus lectors esdevenen proscrits i perseguits. Tot això, amb la finalitat d'aconseguir que els ciutadans no pensin i puguin ser fàcilment manipulats pel seu govern.

Tardor del 2013, en un altre país no tant hipotètic: regulació de l'accés al sol i al vent per penalitzar-ne l'ús energètic per part de famílies i empreses. S'aproven impostos dissuasius abusius, que n'impossibiliten l'ús i que incrementen fiscalment la seva aplicació. A més, es prohibeixen i dificulten normativament instal·lacions en habitatges de nova construcció; es legislen sancions de 30 milions d'euros per tenir una placa solar en un balcó... Un sistema de control digital i individualitzat de la generació i l'ús de l'energia permet conèixer amb exactitud els hàbits de les persones i famílies, envaeix la seva intimitat i no respecta el dret a la privacitat dels ciutadans.

El primer cas és ciència ficció i té lloc en un espai i temps indeterminats. El segon, no. ¿Què està passant perquè una cosa així succeeixi avui en el nostre país, a contracorrent de la major part dels de la Unió Europea i del món, que promouen l'autogeneració, l'energia sostenible i eficient i el respecte a la privacitat com un dret de la persona?

Per avançar una mica i intentar sortir de la nostra perplexitat, continuem fent ciència ficció. Imaginem-nos un país qualsevol de la Unió Europea, on un sector hipotètic (posem per cas, el bancari) dimensiona molt malament la seva estratègia de desplegament i genera una oferta de productes financers i serveis que gairebé tripliquen la demanda real i que, a més, incrementa les seves tarifes un 70% en cinc anys. La lògica empresarial ens diu que aquesta empresa, en un mercat lliure, té els seus dies comptats. La competència i el mercat l'esborraran sense contemplacions del seu nínxol de negoci, que quedarà cobert per empreses més evolucionades i àgils, més eficients, més barates i amb un servei millor.

Tanmateix, però, per evitar-ne la caiguda, l'Estat hi injecta 27.000 milions d'euros, que continuen essent insuficients per reflatar-la i les pèrdues continuen. Davant de la perspectiva del seu enfonsament i d'una eventual reducció dels guanys dels seus accionistes i el sector pressiona l'Estat per convertir-se en titular d'aquest deute i blindar-lo, evitar-ne un possible quitament, convertir-lo, en deute públic.

Si aquest país hipotètic estigués en el punt de mira econòmic de la Unió Europea, el seu Estat i l'entitat financera, o sector, serien intervinguts fulminantment davant d'aquesta acumulació de despropòsits.

Ara, aterrem novament en la realitat. En aquests moments, el nostre país genera una energia propera als 102.524 MW, segons dades del 2012. És a dir, que la producció duplica de bon tros la demanda real, situada en 43.010 MW. Existeix, doncs, un excedent permanent que es perd, atès que no es pot emmagatzemar i, amb prou feines, exportar com a conseqüència de l'aïllament del país i de la manca de xarxes internacionals de distribució. Paral·lelament, des del

2006, les tarifes s'han incrementat un 60% per al consum industrial i un 88%, per al domèstic. Un aportació directa de l'Estat per compensar aquestes pèrdues i suposades inversions realitzades, ha destinat, fins avui, 27.000 milions d'euros –més del 2,6% del PIB espanyol del 2012– per compensació d'un suposat “dèficit de tarifa”, que molts consideren una sobreretribució opaca i de difícil justificació.

En aquest escenari que hem descrit, l'aparició de millores en tecnologies i preus fomenten la generació d'un nou nínxol de negoci i de llocs de treball, vinculats tots ells a les energies renovables que, entre altres mesures, permeten obtenir mitjançant autogeneració una eficiència energètica més gran, sostenibilitat, estalvi en les famílies i avantatges competitius a les empreses; una competitivitat de la qual està molt necessitat el nostre país. En el seu desplegament, es creen centenars d'empreses i desenes de milers de llocs de treball. A Espanya, que té un dels nivells d'insolació major de la Unió Europea, s'hi reben inversions internacionals i s'hi construeixen infraestructures de generació d'energia. En aquest camp, el país comença a destacar en una posició capdavantera en el planeta.

Però aquest escenari suggestiu, possiblement mal calculat en alguns aspectes econòmics per l'Estat per incentivar-lo, posa en risc els interessos d'algunes empreses ineficients que, molt possiblement, no han evolucionat. Aquestes empreses pressionen el Govern per a la redacció i posada en vigor d'una nova Llei del Sector Elèctric, que limiti i penalitzi les indústries i aplicacions emergents noves, i que en redueixi algunes retribucions (però no pas les seves), fins i tot amb efectes retroactius.

El Govern, atent al dictat, redacta l'esmentada Llei, que desperta un rebuig generalitzat. Al Govern no li importa la inseguretat jurídica que ocasiona l'aplicació –amb efecte retroactiu– de canvis legislatius que afecten i fan inviables uns 30.000 projectes (molts d'ells, familiars) d'horts solars o d'àmbit internacional, contra els quals ja han presentat recurs en el si de la Unió Europea els seus inversors. Tampoc no li importa ni s'escolta el Govern a la Comisión Nacional de la Energía (CNE), que planteja objeccions a la Llei, formalment i pels conductes previstos. No li importa que la Comisión Nacional de la Competencia (CNC) la qüestioni. No li importa que les associacions de consumidors (OCU) la critiquin. Poc li importa, al Govern, que la pròpia Unió Europea Fotovoltaica (UNEF) denunciï com és de perjudicial aquesta Llei, ni que plantegi propostes constructives i de negociació que no s'escolten.

Tampoc no li importa al Govern que la mateixa Unió Europea desconfiï del compliment de l'objectiu 2020, per part espanyola, ni que la pròpia legislació europea prohibeixi determinats aspectes en els gravàmens aplicats per Espanya, com ara la directiva 2009/28 de 23 d'abril. Per cert, que el Govern encara no ha presentat a la Unió Europea el preceptiu Plan Estratégico de la Energía sostenible.

Malgrat tot, el Govern difícilment podrà mantenir a ultrança el servei de l'oligopoli energètic, una posició que es veu amb aprensió i preocupació des de la resta d'Europa. El model energètic està canviant en el món, i aquest canvi es pot endarrerir i entorpir, en perjudici de gairebé tots, però no es podrà evitar.

En el món de les *utilities*, concretament de la informàtica, és famosa la històrica frase de Thomas John Watson, president d'IBM, quan el 1958 va afirmar que n'hi hauria prou amb uns cinc ordinadors per donar servei a tot el planeta. Els sistemes centralitzats grans i cars que subministraven informació mitjançant xarxes propietàries en forma d'estrella, molt costoses, van desaparèixer en la dècada dels 80 amb Internet i l'ordinador personal. Avui, coexisteixen i

s'interconnecten en el món, no cinc, sinó més de 1.000 milions d'ordinadors! que, al mateix temps, estan a punt de ser eliminats per l'Internet de les coses i les tecnologies ubiqües o pervasives.

A diferència de les tecnologies de la informació i dels serveis de telecomunicacions, la producció i el subministrament d'electricitat encara segueix sota el paradigma de la informàtica dels anys 50 del segle passat. Però el món no s'atura.

El pas d'un sistema de generació i distribució d'energia centralitzat ineficient cap a un sistema descentralitzat, àgil i distribuït és viable i ineludible. Un plantejament estratègic correcte per part de les cinc grans empreses generadores i distribuïdores les hauria de convertir en còmplices, i no pas adversàries, d'un escenari de futur inevitable, sortosament per a tothom i, fins i tot, per al Govern que ara dificulta l'expansió d'un dels pocs sectors amb el qual podríem ser capdavanters i competitius en el món.

D'altra banda, si les elèctriques, amb un recorregut corporatiu històric semblant, han d'acabar com les caixes d'estalvi espanyoles –tal com declarava recentment el president d'una d'aquestes companyies elèctriques–, com més aviat es plantegi serà molt millor, malgrat no sigui còmode per al Govern, qui ha de legislar en benefici de tots.

Josep Clotet